

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. sausio 9 d. *

Labūnavos bokšte

Prie šv. Kalėdas Kėdainių buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, P. Lukšio kuopos šauliai per šv. Mišias Šv. Jurgio bažnyčioje meldėsi už 1946 metais per Kalėdas žuvusius partizanus ir jų rėmėjus, kartu su klenbonu Artūru Stanevičiumi paragbėjų atminimą žūties vietoje Labūnavos bokšte, padėjo gėlių ir prie paminklo Kėdaijuose, Skongalio gatvėje.

Daugelis vyresnio amžiaus kėdainiečių dar prisimena, kaip ankstų 1946-ųjų šv. Kalėdų ryta skubant į bažnyčią pasigirdo šūvių serija. Šaudymas nenutilo visą dieną. Žmonės spėliojo, kas galėtų per tokias šventes šaudyti. Tiki rytojaus dieną pasklido žinia apie kru-

vinas Kalėdas Labūnavos miestelyje.

1946 metų ankstyvą šv. Kalėdų ryta „išvaduotojai“ žvaigždėtomis kepurėmis automatų salvėmis varpė Labūnavos bokšto mūro sienas, dengusias ne tik kovotojus – „miško brolius“, atėjusius švēsti Kūcių, bet ir bokšte gyvenusių ryšininkų Derbutų ir Simkūnų šeimų moteris ir vaikus. Mūsis truko iki vakaro, kol kovotojams baigėsi šoviniai.

„Šoviniai baigėsi, palikome tik po vieną sau...“ – pasakė trečiame bokšto aukšte nuo kryžminės ugnies besislepiančiomis moterims su vaikais viena iš trijų seserų Alaburdaicių. Žuvus Onutei Alaburdaitei,

seserys Elytė ir Marytė nuspindė gyvos nepasiduoti ir papraše brolio Zenono jas nusauti. Šiam atsisakius, pačios sau atėmė gyvybes. Netrukus seserų pavyzdžiu pasekė ir iki tol atkakliai gynėsis Zenonas Alaburda. Nepavykus iš apsuptyies prasiveržti, buvo nuntarta likusiems gyviems pasiduoti, bet vos tik jie iškeltomis rankomis išėjo iš bokšto, visus suguldė ant žemės ir émė šaudyti. Pavysko išgyventi tik O.Darbutienei, Simkūnienei su vaikais ir O. Kasperavičiūtei. A. Muralis-Vingis ir A.Dalbokas-Imperatorius taip pat liko gyvi, bet vėliau paaiškėjo, kad jie buvo išdavikai.

Tądien žuvo ne tik partizanai, bet ir bokšte gyvenusių šeimų nariai, ir kaimyninių kaimų vyrai, atėjusieji į bokštą pabendrautti su partizanais.

Visus vienuolika žuvusiuų stribai nuvežė į Kėdainius ir išniekintus suguldė savo būstinių kieme. Tikėtina, kad vėliau kūnai buvo užkasti pievoje prie Nevėžio, Skongalio gatvės gale. Dabar ten stovi paminklinis akmuo žuvusiuų atminimui.

Irena STANISLAUSKIENĖ

Minėkime ir nepamirškime

Po kelių dienų – dvidešimt ketvirtosios Sausio 13-osios metinės. Pasimelsime, prisiminsime žuvusius ir jie vėl bus gyvi mūsų atmintyje ir širdyse. Sesutė ir trylika brolių...

Daug metų praėjo, bet žmonės mena, kaip iš visų Lietuvos kraštų pilni autobusai važiavo į Vilnių saugoti parlamento, ginti savo tautos laisvės. Tada negalvojome apie piniugus ir naudą. Mus vedė meilė savo kraštui, laisvės aušra.

Nekviečiami susirenkame paminėti tą dieną, tos kruvinos nakties. Mintyse klausiamė savęs: kodėl mes tokie, kodėl netapome geresni, nemokame vertinti laisvės, gerbtis savo tauatos, jos didvyriškos istorijos? Nejau taip greitai užgijo nuo nelaisvės grandinių kruvinos rankos, kad beveik kas trečias neitų ginti savo šalies? Kodėl laisvė turi ne vieną raukšlelę veide?

Kažkas sakė, kad laisvės medis laistomas patriotų krauju. Mes gausiajį laistėme. Liejome Žalgirio mūšyje, sukile-

lių būriuose, partizanų kovose, Medininkuose ir prie televizijos bokšto. Laistėme kalėjimuose ir tremtyje – Komijoje ir Mordovijoje, Sibiro taiagoje ir Ledynuotojo vandenvyno salose.

Pavargome. Nukraujavome. Gal todėl šiandien minėjimuose negausu mūsų, bet tai nereiškia, kad praeiti pamiršome, kad lietuviai nebemyli Lietuvos. Net išvažiuojantys svetur ar pasakyti, kad jiems neskauda širdies paliekant Tėvynę?

Greitai minėsime Nepriklausomybės atkūrimo dvidešimt penktąsias metines. Tai jau brandus amžius, o mes vis dar einame į klumpame, skaudžiai nusidaužome ir kelius, ir širdį. Klystame, nes penkiasdešimt metų partija, pasivadinusi mūsų epochos protu, garbe ir sąžine, be garbės ir sąžinės melavo ir mus vertė tikėti melu. Komunistinė ideologija kainavo pasauliu daugiau nei šimtą milijonų gyvybių. Nenorėjome to prisiminti, nors žinojome. Savo gėdai, preziden-

tu išsirinkome tos partijos savo šalyje pirmajį sekretorių, panašius rinkome ir į Seimą. Jiems rūpėjo ir rūpi ne tautos – sava gerovė, ne dorovė, o jos pritaikymas savo reikmėms. Ar nepadarysime ir vėl panasių klaidų – parodys ateitis. Tikėkime, kad gyvenimo pamokos ir sveikas protas padės rasti ir lygesnį kelią, ir vertesnius žmones Jame. Krikščionybės istorijoje buvo ir Judas, ir Pontijus Pilotas, bet jie nesulaikė pergalingo tikėjimo žingsnio per pasaulį. Taip ir Lietuvos žydai nesulaikys tautos ryžto eiti laisvės keliu. Ne visus galima nupirkti už trisdešimt sidabrinių.

Pagerbdami Sausio 13-osios aukas – žuvusius, suluošintus, visus tą dieną dalyvius – būkime vieningi kuriant šviesesnį Tėvynės rytojų. Esame tautos dalis ir privalome saugoti ir auginti Laisvės medį. Duok Dieve, kad jis augtų galingu ąžuolu ir jo nereikėtų laistyti patriotų krauju.

Algirdas BLAŽYS

Signatarų karas prieš partizanus

Lietuvos teismai eilinį kartą nuvylė ir iškaudino antisovietinės rezistencijos dalyvius – partizanus, Laisvės kovojojus ir buvusius tremtinius. Išteisintas buvęs etatinis KGB darbuotojas Marijanas Misiukonis, dalyvavęs paskutinio Lietuvos partizano Antano Kraujelio-Siaubūno nužudyme.

Panėvėžio apygardos teismas 2014 metų lapkričio 26 dieną išteisino genocido byloje kaltinamą M. Misiukonį. Nuosprendis dar galėjo būti skundžiamas Apeliaciniams teismui per 20 dienų, iki gruodžio 16-osios. Byla dėl A.Kraujelio nužudymo buvo vilkinama 16 metų. Per tą laiką mirė 9 iš 10 kaltinamų. Tik M. Misiukonis liko gyvas. Nors prokuroras prašė teismą skirti jam šešerius su puse metų kalėjimo ir pripažinti kaltu dėl genocido.

Sprendžiant iš teismo atstovės spaudai Jolitos Gudlienės pranešimo, Panėvėžio apygardos teismo teisėjai M. Misiukonį ne teisė, bet jam advokatavo. Prokurorų surinktus argumentuotus kaltinimus jie atmetė ir sprendimą grindė vien kaltinamojo ir jo gynėjų išvedžiojimais. Esą M. Misiukonis nežinojęs, kad partizaną A. Kraujelį siekiama sunaikinti. Nors partizanų sunaikinimas buvo KGB teroristiklas. Tam ir buvo organizuoti stribų-naikintojų būriai. Nė vienas kagėbistas negalėjo to nežinoti. Esą A. Kraujelis buvo ieškomas kaip kriminalinis nusikaltėlis. Visi žinome, kad okupantai partizanus vadino teroristais ir kriminaliniais nusikaltėliais. Be to, kriminalinius nusikaltėlius sekdovali ir arestuodavo milicijos pareigūnai, ne KGB.

Apygardos teismo teisėjai nepaisė Konstitucinio Teismo išaiškinimo dėl genocido sąvokos apibrėžimo, kurio patys buvo paprašę, kad ir vieno pasipriešinimo dalyvio nužudymas gali būti traktuojamas kaip genocidas. Tačiau teisėjai turbūt atsižvelgė į tai, kad 2000 metais prezidentas V. Adamkus M. Misiukonį apdovanojo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 3-iojo laipsnio ordinu.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajunga (LPKTS) 2014 metų gruodžio 13 dienos rezoliucijoje „Dėl M. Misiukonio išteisinimo“ pareikalavo, kad prokurorai apskurstų šį Panėvėžio apygardos teismo nuosprendį Lietuvos apeliaciniams teismui, o jei prireiks – ir Aukščiausiam Teismui, kol bus pasiektas istorinis teisingumas. Ir atimti iš M. Misiukonio, kaip slėpusio savo nusikaltimą žmoniškumui ir valstybei, ir to nusikaltimo iki šiol nepripažistantčiam, aukštą valstybės apdovanojimą – LDK Gedimino 3-iojo laipsnio ordiną.

Prokuroras ir Antano Kraujelio sesuo Panėvėžio apygardos teismo sprendimą M. Misiukonį byloje apskundė Lietuvos apeliaciniams teismui. Tautiška visuomenė laukia šio teismo sprendimo.

Darvykstant teismo procesui Kovo 11-osios signatarai prof. Aloyzas Sakalas ir buvęs Nepriklausomos Lietuvos Valstybės saugumo departamento gen. direktorius Jurgis Jurgelis pareikalavo atimti karrio savanorio statusą ir Vyčio Kryžiaus ordiną iš vieno ilgiausiai kovojušių Lietuvos partizanų ir žuvusio, kai KGB apsupo namą, kuriame partizanas slėpėsi. Tą namą buvo apsupę 10 ginkluotų Utenos kagėbių, tarp jų buvo ir M. Misiukonis. Abu signatarai teismo proceso metu stengėsi, kad M. Misiukonis būtų išteisintas.

Toks signatarų elgesys padrašino kitus stribų palikuonis reikalauti iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC), kad šis panaikintų kario savanorio statusą ir kai kuriems kitiems partizanams. Manytina, jog tokiu būdu buvo norima sukelti abejonių dėl Lietuvos laisvės kovos sajūdžio (LLKS) veiklos teisėtumo ir perrašyti Partizanų karo istoriją. Būtent to paties siekia ir dabartinė Putino Rusija. Ir tai galima laikyti Rusijos informacinio karo prieš Lietuvą dalimi. Kyla teisėtas klausimas: su kuo ir prieš ką veikia šie du signatarai? (keliamas į 4 psl.)

G. Landsbergis: Jaučiu pareigą atsiskaityti už savo veiklą

Laikas po Europos Parlamento rinkimų, išvyskusių gegužės pabaigoje, prabėgo labai greitai. Rusijos agresijos prieš Ukrainą akivaizdoje teko išskirti po rinkimų išstraukti į užsienio politikos darbus ir imtis patiketos atsakomybės.

Todėl norėčiau Jums papasakoti, kokius tikslus kėliau ši pusmetj ir kokius pagrindinius darbus pavyko atlikti.

Žinoma, didžiausias iššūkis ir šiandieninio demokratinio pasaulio problema, kurios sprendimui būtinės sutelktos ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos pastangos – agresyvi, kaimynus okupuojanti, šantažuojanti ir gąsdinanti dabartiniuo Kremliaus režimo valdoma Rusija. Iš patirties žinoma, kad vien gražiomis kalbomis agresoriaus nesustabdysime. Europa ir JAV turi duoti ryžtingą atsaką, kad Kremliaus režimas žinotų, jog vykdomi nusikaltimai nepraeis be pasekių,

o tolesnė agresija jiems kainuos dar brangiau.

Todėl Europos Parlamente kartu su kolegomis inicijavau rezoliuciją, raginančią įvesti papildomas sankcijas prieš nusikalstimus vykdantius asmenis ir Rusijos karinį, finansinį ir energetinį sektorius. Džiaugiuosi, kad Europos Sąjungos Vadovų Taryba netrukus daugumą siūlytų sankcijų įvedė. Kalbėdamas Parlamento posėdžiuose ir rasydamas oficialius parlamentinius paklausimus raginau ES vadovybę imtis veiksmų dėl neteisėtai Rusijoje įkalintos ukrainiečių pilotės Nadeždos Savchenko, dėl pažeidžiamų okupuoto Krymo totorių žmogaus teisių, dėl Rusijos tarptautinių įsipareigojimų laužymo vykdant kaimyninių šalių prekybinę blokadą. Taip pat paraginau įvesti sankcijas Rusijos pareigūnams, prisidėjusiems prie advo-

Europos Parlamento narys
Gabrielius Landsbergis

kato Sergejaus Magnickio nužymo, bei neteisėtų teroristų organizuotų rinkimų Donecke ir Luhanske organizatoriams (džiaugiuosi, kad i pastarajį siūlymą įrgibuvu atsižvelgta – sankcijos buvo įvestos).

Ne mažiau svarbu stabdant Rusijos agresiją yra padėti už demokratiją ir Europos vertėbes kovojančiai ir kraują liejančiai Ukrainai. Šiuo tikslu Europos Parlamente parengiau pranešimą, kurį priėmus buvo atvertas keliais ES suteikti eko-

sijungiai prie Lietuvos šaulių sąjungos ir liepos 6-ąją, Karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną, daviau šaulio priesaiką.

Nors ir daug laiko leisdamas tarp Vilniaus ir Briuselio ar Strasbūro, stengiuosi prisidėti prie šauliškų iniciatyvų, prenumeruoju Lietuvos šaulių žurnalą „Trimtas“, kviečiu aktyvius Lietuvos

gynėjus dalyvauti konkurse „Mano nematomas frontas“ ir laimėti kelionę į Europos Parlamentą bei nuolat raginu bendrąžygius įsijungti į šios organizacijos veiklą visoje Lietuvoje.

Stipri šaulių sąjunga – saugiai valstybė!

Europos Parlamento narys
Gabrielius LANDSBERGIS

G. Landsbergis: Burkimės į Šaulių sąjunga

Geopolitinė situacija, agresorių veiksmai Lietuvos pasieny nuolat primena, kad savo laisvę turime gintikasdiem. Minėjome revoliucijos Maidano aikštėje metines, primenančias tebevykstančias ukrainiečių kovas už laisvę.

Pilietinė savo šalies gynyba – kiekvieno iš mūsų pareiga. Tikėdamas stipria ir saugia Lietuvą pri-

pritarė sprendimui pratesti Europos Sąjungos vienašališkai tai komas palengvintas prekybos sąlygas ukrainietiškai produkcijai. Ukrainos ekonomikai tai reiškia šimtų milijonų eurų per metus paramą, nes šiuo sprendimu vienašališkai taikomos ES palengvintos prekybos sąlygos panaikina muitus 94,7 proc. importuojamos Ukrainos pramoninės produkcijos ir daugiau nei 80 proc. žemės ūkio produkcijos.

„Mūsų moralinė pareiga – nepalikti Ukrainos vienos ir su teiki kuo didesnę ekonominę ir politinę paramą jai ypač sunkiu metu. Džiaugiuosi ES sprendimu pratesti vienašališkai tai komas palengvintas prekybos sąlygas ir nerinkti muitų už importuojamą Ukrainos produkciją. Tai yra ir svarbus politinis signalas, ir reiškiniai ekonominė parama, padedanti Ukrainai sumažinti ekonominę priklausomybę nuo Rusijos bei atremti jos vykdymą karinį, energetinį bei ekonominį spaudimą. Europos Parlamente, nepaisant kai kurių radikalų grupių pasipriešinimo, pagrindinės politinės jėgos vieningai palaiko Ukrainą“, – teigė Gabrielius Landsbergis.

Spalio mėnesį šis raginimas jau buvo realizuotas darbais. Gabrielius Landsbergis buvo paskirtas ES–Ukrainos prekybos santykų pranešėju ir parengė sprendimo projektą, kuriuo

Europos Parlamentas, taikydamas pagreitintą sprendimų priėmimo procedūrą, didele balsų dauguma (497 už, 78 prieš, 56 susilaikius)

nominę pagalbą Ukrainai – pratęstos lengvatos, leidžiančios eksportuoti ukrainietišką produkciją į visą ES rinką be muitų. Skaičiuojama, kad tokios pagalbos vertė Ukrainai sudarys šimtus milijonų eurų kasmet. Ne kartą vykau į pačią Ukrainą, stebėjau rinkimus Odesoje bei ėmiaus vado vauti nuolatinei monitoringo grupei Europos Parlamente,

guruose, kuri padės Ukrainai įgyvendinti ES–Ukrainos partnerystės susitarimus. Esu tvirtai įsitikinęs, kad pagalba stiprinant Ukrainos saugumą, reiskia ir didesnį Lietuvos saugumą. Dėl panašios pagalbos suteikiimo Moldovai bei Gruzijai irgi tenka intensyviai darbuotis kartu su kolegomis.

Deja, Europos Parlamente nemaloniai nustebino tai, kad toli gražu ne visiems europarlamentarams šie klausimai yra svarbūs ir verti dėmesio. Dar

daugiau – yra nemaža grupė radikalų euroskeptikų, kurie kiekvienai progai esant pataikauja Kremliaus režimui, siekia griauti ES iš vidaus, vilkinti svarbių sprendimų priėmimus ir kaišo pagalbinius įratus Ukrainai. Todėl tai, kas mums akivaizdu, dar reikalauja papildomų pastangų įveikti propagandinus argumentus ir politinį sabotažą.

Vis dėlto esu optimistas ir idealistas, todėl tikiu, kad šiuos sunumus įveiks ir Ukraina, ir Europa. Lygiai taip, kaip kažkada įveikė Lietuva – iš pradžių kovodama dėl savo nepriklausomybės, vėliau žengdama reformų keliu į Europos Sąjungą ir NATO, o šiandien toliau stiprina ma savo nepriklausomybę.

Kad įveiktume kylančius sunkumus, labai reikalingas tikėjimas ateitim. To labai liniku Jums ir Jūsų artimiesiems šiais 2015 metais.

Europos Parlamento narys
Gabrielius LANDSBERGIS

Politinė kova su Kremliu palaikančiais prancūzų radikalais ir Viktoru Uspaskich

Europos Parlamente, deja, ne visi išrinkti nariai palaiko Ukrainą ar siekia sustabdyti Rusijos agresiją. Jau kadencijos pradžioje išryškėjo grupė parlamentarų, kurie stengesi sutrukdyti ES pastangoms padėti Ukrainai arba rūpinosi daugiausia tiksliu neliečiamybės išsaugojimo reikalais.

Sioje kadencijoje radikalių, populistiškų ir euroskeptikų jėgos į Europos Parlamentą buvo išrinktos kur kas didesniu būriu negu bet kada anksčiau. Skaičiuojama, kad atvirai norinčių sugriauti ES iš vidaus parlamentarų skaičius padvigubėjo – iki maždaug 150. Prancūzų radikalės Marine Le Pen vedami parlamentarai stengesi užblokuoti Gabrielius Landsbergio parengtą nutarimą ir dėl bemuicio režimo lengvatų suteikimo Ukrainai – naudojantis procedūriniais niuansas, pavyko kelis kartus užvilkinti greitesnį sprendimo priėmimą. Taip norėta į Ukrainą pasiūsti žinią, kad Europos parama Ukrainai susvyrauso, tačiau jų pasipriešinimas galiausiai buvo įveiktas ir pagalba Ukrainai patvirtinta.

Apmaudu, kad Europos Parlamento statusas ir galimybės naudojamos ne siekiant ginti demokratines vertėbes ar padėti atsilaidyti Rusijos spaudimą ir agresiją patiriančioms valstybėms (Ukrainai, Gruzijai, Moldovai), bet prisidengiant teisine neliečiamybėje ir parlamento suteikiamomis galimybėmis bei resursais siekiama išvengti teisimų Lietuvos teisėsaugos institucijos dėl tariamo šališkumo.

„Europos Parlamentas neturėtų tapti užuovėja vengiantiems teisingumo ir bėgantiems nuo kaltinimų dėl politinės korupcijos – sukčiavimo stambiu mastu ir apgaulingo buhalterinių apskaitos tvarkymo“, – paibrėžė G. Landsbergis.

Europos Parlamento narys
Gabrielius Landsbergio
biuro informacija

ELP grupė
Europos Parlamente

Įvykiai, komentarai

Kiek vilką bešertum, jo akys į mišką žiūri

Kai Putinas kalba apie Vakarų ketinimus sunaikinti Rusiją ir paversti ją nereikšminga valstybe, galime nesitikėti jokių istorinių argumentų dėl pa-prastos priežasties – jie kaip tik prieštarautų Putino kalboms, o ne patvirtintuojas. Peržvelge artimiausių šimtmečių istoriją pamatysime, kad be Vakarų pagalbos Rusija seniai būtų virtusi „nereikšminga valstybe“.

Po 1905 metų karo su Japonija, kurį, pati paskelbusi, Rusija pralaimėjo, pasidarė aišku, kad ši milžiniška imperija atsiliko nuo kitų galingųjų valstybių visose srityse. Tačiau iš pralaimėto karo Rusija išėjo palyginti „sausa“ – Vokietijos, Didžiosios Britanijos ir JAV įkalbėta Japonija pasiraše su Rusija taiką (beje, tai įvyko JAV mieste Portsmute), kuri faktiškai konstatavo lygiansas. Rusija nebūtų Rusija – ji pradėjo reikišti nepasitenkinimą šia taika, o tai, kas buvo akivaizdžiai naudin ga, aiškino kaip savo diplomatų ir caro pasiekimus.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, kurį, beje, viena pirmųjų pradėjo Rusija, nesutikusi su Vokietijos reikalavimu atšaukti visuotinę mobilizaciją, visi karo sunkumai gulė ant Rusijos sąjungininkų – Prancūzijos, Didžiosios Britanijos ir JAV – pečių: svarbiausios kovos vyko Vakarų fronte, kuriame buvo sukaustytos pagrindinės Vokietijos ir Austrijos–Vengrijos pajėgos. Negana to, 1918 metais Rusija, nusisukusi nuo sąjungininkų, pasiraše su Vokietija taiką (tai padarė valdžią užgrobę Lenino bolševikai), kuri, laimej, jau nebegalėjo pakeisti karo baigties. 1921 metais po bolševiku savivalės ir teroro Rusijoje prasidėjo badas, per 40 milijonų žmonių atsidūrė ant mirties slenksčio. Nepaisant ideologinių skirtumų ir 1918 metų išdavystės, Vakarų šalys atėjo Rusijai į pagalbą, kurios apimtis sunku išsivaizduodi, pavyzdžiu, nevyriausybinė organizacija „American Relief Administration“ (ARA) maitino 6 099 574 žmones, Amerikos krakerių draugija – 265 000 žmonių, tarptautinė organizacija „Save the Children Alliance“ – 259 751, Nanseno komitetas – 138 000, Švedijos Raudonasis Kryžius – 87 000, Vokietijos Raudonasis Kryžius – 7000, Anglijos profesinės sąjungos – 92 000, Tarptautinė darbininkų pagalba – 78 011 žmogų. 1922 metų vasaros pradžioje sovietų valdžia labiausiai badojančiose gubernijose atida-

rė 7000, tarptautinės organizacijos – 9500 valgyklų. Tų pačių metų rudenį ARA iš JAV armijos nupirko drabužių ir avalynės, kurią pasiuntė į sovietų Rusiją. Iki metų galo ARA priklausančių organizacijų pastangomis buvo suteikta pagalba daugiau nei 10 milijonų Rusijos gyventojų. Be pagalbos maistu dar buvo suteikta didžiulė pagalba medicinos srityje – vakcinos ir vaistai kovojant su kilusiomis epidemijomis (choleros, šiltinės). Net 38 sovietinės Rusijos gubernijose buvo atidarytos ARA organizacijos astovybės. Pagal sovietų Narkomvneštorgo (užsienio prekybos ministerijos analogas) paskaičiavimus, ARA į Rusiją įvežė 36,6 milijono pūdų maisto produktų, medikamentų ir drabužių, kurių vertė siekė 136 milijonus rublių auksu. Badaujantiems maitinti užsienio organizacijų pastangomis buvo atidaryta apie 15 tūkstančių valgyklų. Aukščiausio ARA veiklos pakilimo metu Rusijoje dirbo 300 amerikiečių ir 120 tūkstančių sovietų piliečių. Bet po to, kai badas buvo įveiktas, sovietų valdžia Vakarus paskelbė svarbiausiu savo priesū ir prasidėjo neregėta neapykantos Vakarams kampanija, kurios tikslas – karas prieš juos. Sovietų Rusijos vadas Leninas pareiškė: „Jie parduos mums virvę, ant kurios mes juos ir pakarsim!“ Trampai tariant, taip buvo „atsidėkota“.

Siekdamas sukelti naują pasaulinį karą ir išplėsti sovietų valdžią, Sovietų sąjunga išprovokavo Hitlerį į užpulti (tiesa sakant, Hitlerui nieko kito ir nebeliko, kai jis suprato, ką siekia Stalinas). 1941 metų rudenį vokiečiai priartėjo prie Maskvos. Didžioji Britanija ir JAV vėl atėjo į pagalbą Rusijai, suteikdama paskolą – vadintamai „lendlizą“. Ši pagalba buvo beprecedentė: ginklų, karro medžiagų ir maisto produktų buvo suteikta už 12 milijardų dolerių to meto kainomis (1941 metų kainomis, tačiau šaliai, kuriai grėsė prazūtis, kiekvieną dolerį galima dauginti daugybę kartų. Šiaisiai laikais tai būtų 200 milijardų dolerių). Laimėjusi karą Sovietų sąjunga padengė tik 7 procentus šios paskolos – ir tai tik devintojo dešimtmečio pradžioje. Likusią skolą buvę sąjungininkai paprasčiausiai nurašė.

Už beprecedentę pagalbą Sovietų sąjunga vėl „neliko“ skolingu – ji pradėjo naują konfrontacijos su Vakarais etapą, galinti nuvesti į trečiąjį

pasaulinį karą. Nepaisydama pokario suirutės, sovietų Rusija atsisakė dalyvauti „Maršalo plane“, uždrausdama jame dalyvauti marionetinėms Rytų Europos šalims, kurias ji atseit „išvadavo“, tai yra okupavo. Tik Stalino mirtis išgelbėjo pa-saulį nuo branduolinio karo, tiesa, ne galutinai, nes kiti sovietų lyderiai savo agresyvia politika tešė konfrontaciją.

1989–1991 metais Rusija vėl atsidūrė ant bado slenksčio, nes tik tuo ir galėjo baigtis absurdžia ekonominė sovietų valdžios politika. (Tuos laikus mes puikiai mename – tai ir garsojo Brežnevo „Maisto produktų programa“, ir kortelių sistema, ir begalinės eilės prie maisto parduotuvų, kuriose retai tebuvo pagal kortelles par-duodamų produktų, beje, reikiā pabrėžti, kad kalbame apie savo kraštą, o Rusijos gilumoje buvo kur kas blogiau – ten bolavo visiškai tuščios lenty-nos.) Ir vėl Vakarai atėjo į pagalbą: buvo suteikta humanitarinė pagalba maisto produktais, kurią vien 1991 metais sudarė 241 tūkstantis tonų. Be to, Rusijai buvo suteiktas lengva-tinis kreditas nusipirkti iš JAV grūdų žemesnėmis nei rinkos kainomis. Didelę pagalbą Rusijai tuomet suteikė ir Vokietija. Visoje Europoje nevyriausybinės organizacijos rinko labdarą Rusijai.

Deja, šiandien apie tai Putinas neužsimena. Ir niekas iš Rusijos valdžios nenori apie tai kalbėti, atvirkšciai, teigiamai, kad jokio bado nebuvu ir nega-lėjo būti, o humanitarinė pagalba, kurią suteikė Vakarai, buvo visai nereikalinga (o juk yra galybė faktų, kai dėl eilėse prie šios pagalbos žmonės mušėsi iki krauso). Rusijos sąžinės balsas – persekojami disidentai – teisingai pastebėjo:

„Vos tik Rusija atsigavo ir už-siaugino sluoksnelį taukų, jis vėl stojo į konfrontacijos su Vaka-rais kelią. Dabar mes vėl „prie-šų apsuptyje“, o „klastingieji Vakarai“ visą laiką tik ir tegal-voja, kaip čia nepribaigus Rusijos, neužgrobus jos teritorijos ir nepaverqus jos gyventojų.“

Deja, disidentų balso neno-ri girdėti eiliniai rusai – jiems taip patinka Putino pasakos, kad realybė tapo nesuvokiamą, o Vakarų sankcijos prieš režimą jiems atrodo asmeninis ižedi-mas. Kaip gi čia išeina – „mums turi duoti, bet neduoda!“

Mūsų tautos išmintis sako: kiek vilką bešersi, vis tiek į miš-ką žiūri. Vardan tiesos, būtų gerai, kad ir pas mus būtų kuo mažiau tikinčiųjų Putino pasa-komis. Juk jų netrūksta.

„Gazprom“ gavyba pernai krito rekordiškai

„Gazprom“ gavyba pernai krito rekordiškai, apie tai savo paskyroje „Facebook“ rašo žurnalistas Rytis Staselis.

„Dujų gavyba Rusijoje pernai smuko 4,2 procento, „Gazpro-m“ – net 11 procentų – išgau-ta net 55 milijardai kubinių metrų mažiau nei 2013-aisiais. Pernai Rusijos dujų verslovė-se buvo išgauta 640,237 mili-jardo kubinių metrų dujų arba 4,2 procento mažiau nei 2013-aisiais, praneša Rusijos žinių agentūra „Interfax“, remda-masi šalies Kuro ir energetikos centrinės dispečerinės valdybos (CDUTEK) skelbiama informacija. Prieš metus Rusijos gavybos kompanijos išgavo apie 667 milijardo kubinių metrų dujų.

„Interfax“ praneša, kad di-džiausias Rusijos dujų gavybos koncernas „Gazprom“ pernai išgavo 432,025 milijardo kubinių metrų dujų. Agentūra nepateikia lyginamųjų duome-nų, kiek jų „Gazprom“ išgavo prieš metus. Tuo pat metu ofi-cialiojoje koncerno interneto svetainėje nurodoma, kad 2013 metais gavyba siekė dau-

giau nei 487 milijardus kubinių metrų. Jei išankstiniai CDU TEK duomenys vėliau nebus patikslinti, jie rodo, kad „Gazprom“ gavyba per metus krito rekordiškai – 11 procentų. Michailas Korčemkinas, konsultacinės įmonės „East European Gas Analysis“ partneris, nurodo, kad tai patys blo-giausiai „Gazprom“ rezultatai per visą veiklos istoriją. Vladimiros Milovas, buvęs Rusijos energetikos viceministras, da-bar – nepriklausomas energetikos ekspertas primena, kad 1999 metais „Gazprom“ gavyba siekė 546 milijardus kubi-nių metrų arba buvo penktada-liu didesnė nei 2014 metais. Šiandien „Gazprom“ išgauna daugiau nei 100 milijardų ku-binių metrų dujų mažiau nei prieš penkiolika metus.

„Gazprom“ konkurentų Ru-sijoje rezultatai: „Novatek“ 2014-aisiais iš viso išgavo 53,556 milijardo kubinių metrų dujų, „Rosneft“ – 37,334, „Lukoil“ – 18,734, „Surgut-neftegaz“ – 9,445, „Gazprom neft“ – 11,858 milijardo kubi-nių metrų.

„Eurolitas“ – lietuviai sugalvojo mielesnių pavadinimą

Nepaisant prieškos propagandos, už kurios neabejo-tinai stovi Kremliaus interesai, Lietuva pagaliau įsivedė bendrają Europos Sajungos valiu-tą eurą ir tapo 19-aja euro zo-nos nare. „Tai – mūsų galimybė augti ir būti modernia euro-pietiška valstybe, kelti sau nau-jus tikslus ir drąsiai žvelgti į ateiti,“ – naujametiniame svei-kinime sakė Lietuvos Res-publikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė.

Bendra ES valiuta padidins Lietuvos saugumą ir bus nau-dinga ekonomikai, nes leis pi-giau skolintis, panaikins valiu-to keitimo sąnaudas ir svar-biausia – panaikins devalvavi-mo riziką. Save laikantys „kritikais“ (teisingiausiajuos būtų vadinti priešinkais) baimi-nasi kainų augimo ir papildomų įmokų į euro zonas gelbė-jimo fondus. Kadangi jų suma-nymas surengti referendumą ir neleisti Lietuvai tapti euro zo-nos nare neišdegė, beliko tokia

tilą mokėti nereikėtų). Trum-pai tariant, jiems labai reikėjo, kad Lietuva ir toliau skolintys brangiai, mokėtų bankams už valiutos keitimą (tai galiausiai gula ant vartotojų pečių), ir visą laiką grėstų litu devalvacija.

Lietuvos gyventojai, ku-riems tie patys „kritikai“ sten-giasi įkalti į galvą nevisaver-tiškumo kompleksą (neva esame skurdžių skurdžiai), tebeneša į bankus ir paštus li-tus, kad iškeistų juos į eurus. Sprendžiant iš sunėštų milijardų (vien iki Naujuųjų metų su-nešta per 7 milijardus grynųjų), visai nepanašu, kad gyve-nome skurdžiai už paskutinius skurdžius.

Taigi vartydami rankose gražią euro monetą, kurios vie-noje pusėje puikuojasi mūsų Vytis, galime didžiuotis savo valstybe ir naujuoju pinigu, kuriam mūsų šmaikštūs tau-tiečiai jau davė pavadinimą – „eurolitas“.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Sveikiname

95-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Komijos Intos lagerių politinę kalinę ir tremtinę, birutietę **Konstancią STRAVINSKIENĘ-GERYBIENĘ**.

Linkime šviesių, dvasios ramybės kupinių dienų ir Dievo palaimos.

LPKTS garbės pirmininkas
Antanas Lukša,

LPKTS Kauno filialas,

LDK Birutės karininkų šeimų moterų draugija

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga sveikiname **Lenę KAZILIŪNIENĘ**, aktyvią LPKTS Biržų filialo tarybos narę, ilgmetė „Tremties aidų“ choristę, buvusią tremtinę. Linkime daug geros sveikatos, energijos ir Dievo palaimos.

LPKTS Biržų filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Irkutsko sr. Čeremšankos gyvenvietės tremtinę **Nijolę ŽEMAITYTĘ**. Linkime stiprios sveikatos, ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas ir likimo bei klasės draugės **Stanislova, Aldona, Genovaitė**

Jubiliejino gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

Liudmilią BARTNIKOVIENĘ – 80-ojo,
Stasi ŠLIAZĄ – 75-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, artimųjų nuoširdumo, dvasios ramybės, laimingų ilgiausių metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Ireną ŠEMETULSKIENĘ**, atitremtą iš Suvalkų krašto, Lenkijos, linkédami stiprios sveikatos, laimingų ir ilgų metų, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Ireną GUSEVĄ**, buvusią Komijos Uljanovo, Syktyvkaro tremtinę.

Linkime stiprios sveikatos, laimingų ir ilgų metų, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Sveikiname LPKTS Kauno filialo 2015 metų jubiliatus, buvusius tremtinius:

nuolatinį „Tremtinio“ prenumeratorių **Drąsutį Damą** **KALPOKĄ – 90-mečio** proga,

LR Seimo narį prof. **Arimantą DUMČIU – 75-mečio** proga,

LPKTS TS-LKD PKT frakcijos Kauno skyriaus pirmininką **Juozą YLĄ – 75-mečio** proga,

LPKTS Kauno filialo valdybos pirmininką **Juozą SAVICKĄ – 70-mečio** proga.

*Jubiliejaus proga sakome Jums nuoširdų ačiū!
Linkime darnos, ramybės ir sveikatos!
Te šilumos suteiks vaikai, vaikaičiai
Te niekad nepails geros, darbščios rankos!*

LPKTS Kauno filialas

Sveikiname jubilieju švenčiančius LPKTS Kauno filialo narį LR Seimo narį prof. **Arimantą DUMČIU** ir LPKTS valdybos pirmininkės pavaduotoją **Juozą YLĄ – 75-ojo** gimtadienio proga bei LPKTS valdybos narį, Kauno filialo valdybos pirmininką **Juozą SAVICKĄ – 70-ojo** gimtadienio proga.

Linkime sveikatos, energijos, prasmingų darbų.

LPKTS valdyba

Seimas nusprendė: Laisvės kovų istorijos muziejus globos LGGRTC

Besibaigiant 2014-iesiems Seimas palaimino įvairių institucijų koridoriais klaidžiojusių projektus, kuriais Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui (LGGRCTC) priskirta atsakomybė dalyvauti įgyvendinant valstybinę politiką tremties ir rezistencijos srityje, suteikta teisė steigti struktūrinius padalinius muziejinei veiklai vykdinti istorinės atminties vietoms įamžinti, apibrėžtos konsultavimo ir metodinės pagalbos tremties ir rezistencijos tematinėms ekspozicijoms, parodoms ar edukacinėms programoms rengti funkcijos. „Nors naujosios funkcijos LGGRTC bus patikėtos tik nuo 2016-ųjų – šie metai yra labai svarbūs, nes tai gali būti pasirengimo, planavimo ir aiškios bendros vizijos suformulavimo laikas“, – išitikinės Seimo narys L. Kazlavickas.

Partizaninio karo metais miškuose įrengti bunkerai daugelį metų buvo prisimenami ir globojami tik pavieniai entuziastų ir likusių gyvų partizanų, kurių pajėgos smarkiai mažėja. Todėl priimtu sprendimui siekiama, kad žmonių gausiai lankomi, bet valstybės užmirštai tremties ir rezistencijos muziejai pagaliau turėtų šeimininką, kuris padėtų spręsti specifines šiems muziejams kylančias problemas bei stiprintų jų patrauklumą, lankomumą, pagerintų jų ir ekspo-

natų bei fondų būklę, galų gale paskatintų muziejų tarpusavio bendradarbiavimą bei keitimąsi patirtimi, sukauptomis žiniomis.

Nusivylimo daug metų besitęsusiu instituciniu aplaidumu nesleplia LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas: „Tokių muziejų veikla, turinti svarbią istorinę reikšmę, yra akiavazdi pagarba visiems buvusiems kovotojams už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Šiuo metu dėl lėšų stygiaus tremties ir rezistencijos muziejų veiklą vertinu neigiamai. Dauguma muziejų dar egzistuoja tik nenuilstančių LPKTS savanorių lėšomis ir darbu. Buvusiems tremtiniams, partizanams ir politiniams kaliniams labai svarbu išsaugoti savo kovą, kančią ir netekčią autentiškumą ateinančioms kartoms.“

Valstybės nesugebėjimą per 20 metų sukurti stiprų tokį muziejų tinklą Lietuvoje parlamentaras Liutauras Kazlavickas vertina kaip apsileidimą, bet sako besidžiaugiantis, kad po keleto metų įvairių diskusijų pagaliau pritarta jo teiktoms įstatymo pataisoms, ir pabrėžia, kad ne mažiau svarbūs darbai dar laukia ateityje.

„Tremties muziejų išsaugojimo klausimą kėliau ne vieną kartą ir džiaugiuosi, kad po keilių metų susitelkimo ir daugelio žmonių, tarp jų ir buvusių politinių kalinių ir tremtinii,

nuoseklaus darbo mums pavyko užbaigtį jau kelis dešimtmecius trunkantį tremties muziejų bevaldystės laikotarpi. Tačiau susitelkti reikės ir vėl, šikart – atsakingoms institucijoms. Tiesiog priskirti šeimininką neužtenka, reikia jam padėti. Scenarijų dėl tremties muziejų tinklo ir bunkerų atėties yra ne vienas, todėl asmeniškai inicijuosiu susitikimus su LGGRCTC, Kultūros ir Krašto apsaugos ministerijomis bei LPKTS, kadbūtugalima pradėti kryptingai vystyti šią Lietuvai ypač svarbią sritį ir pasiekti geriausią rezultatą,“ – teigia Seimo narys L. Kazlavickas.

Surinkti duomenys rodo, kad visoje šalyje yra maždaug 34 atstatyti, geresnės ar prastesnės būklės, tačiau pažintinę vertę turintys partizanų bunkerai, veikia beveik 40 didesnių ar mažesnių šios tematikos muziejų ar ekspozicijų, dažniausiai įkurtų visuomenine iniciatyva, tačiau gyvenančių labai sunkiai.

Viena iš L. Kazlavicko siūlomų krypcijų – įvertinus visas aplinkybes išvystyti bent 5–8 stiprių muziejų tinklą skirtiniose Lietuvos regionuose: „Mano supratimu, tik koordinuotai veikianti ir valstybės remiama struktūra, jungianti tematinius muziejus, atstatytą bunkerų infrastruktūrą bei ryškesnes tėstines iniciatyvas, gali išsaugoti istoriją gyvą.“

Karolina KALIBATAITĖ

Signatarų karas prieš partizanus

(atkelta iš 1 psl.)

Signatarai, remdamiesi KGB archyvu įrašais, nepagrištai kaltina partizaną A. Kraujelių žudžius nekaltus civilius žmones, LGGRTC istorikai net du kartus nuodugniai tyrė signatarų kaltinimus ir abu kartus padarė išvadas, jog kaltinimai partizanui A. Kraujeliui yra nepagrūsti. Visi buvę politiniai kaliniai gerai žino, kad KGB klastodavo faktus ir bylose rašydavo ne teisybę, bet tai, ko jiems reikėdavo, kad apkaltintų nekaltą. Liudininkai, grasinami kalėjimu ar tremtini, buvo verčiami kalbėti tai, ko reikėjo tardytojui. Ir ne vieniam užteko drąsos kalbėti teisybę. Tai turėtų žinoti signataras A. Sakalas, pats buvęs politinis kalinas.

Partizanai baudė okupantų kolaborantus, šnipus ir išdavikus, turėjo savo teismus, viešai nešiojo Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės uniformą ir ginklus. Jie buvo Lietuvos kariuomenė okupuotoje Lietu-

tuvoje ir tik jų sprendimai ir veiksmai buvo teiseti.

Tūlo sovietinio okupanto kolaborantovaikaičio Donato Glodenio, dirbančio Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje, teigimu, kaip 2014 metų gruodžio 22 dieną rašo „Bernardinai.lt“, Lietuvos partizanaibaudė ne mažiau žiauriai nei „raudonieji partizanai“. Mat jo senelį, buvusį apylinkės sekretorių, jie sušaudė. Na, sušaudė turbūt ne dėl to, kad buvo sekretoriumi, bet todėl, kad gal skundė partizanus stribams ar sudarinėjo sąrašus žmonių trėmimui. D. Glodenis bando lyginti nepalyginamus dalykus. Partizanai kalėjimų neturėjo, tad ir jų bausmės buvo griežtos. Ponui Donatui reikėtų priminti, kad raudonieji banditai degino ir šaudė ištisus kaimus, kaip, deja, ir generolo Vetrovo NKVD baudėjų divizijos, bet tardymų ir teismų sušaudė tūksstančius beginklių nuo sovietinės mobilizacijos besislapstančių jaunuų vyrų. Ir nepaisė jokių

Tarpautinės teisės taisyklių, nors ir kalėjimus, ir Sibirą trėmimams turėjo. Ir vieni, ir kiti tokiai būdu vykdė terorą vien dėl žmonių įbauginimo.

Tokiai signatarų ir valstybės tarnautojų poelgiais netrunka pasinaudoti įvairūs Putino finansuojami sambūriai ir Rusijos užsienio reikalų ministerija – skleidžia įvairiausias klastotes, neva Lietuvoje klesti neonacizmas ir garbinami nacių kolaborantai ir civilių žmonių žudikai.

Gal verta kelti klausimą dėl jų, signatarų, statuso ir rentų panaikinimo už dalyvavimą Rusijos informaciniame kare prieš Lietuvą, o ne partizanų, kovoju sių ir žuvusių už laisvę ir nepriklausomybę. Ir valstybės tarnyboje neturėtų būti žmonių, dalyvaujančių Rusijos informaciniame kare, nes Lietuvos įstatymai informacijai karą laiko grėsme valstybės saugumui ir numato baudžiamąjį persekiojima.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Žemaičių apygardos partizanų paskutinė vadavietė. Paskutinio bunkerio globėjai

Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo kare prieš sovietų okupaciją Žemaičių apygarda iš devynių veikusių buvo sunaikinta paskutinė, jos vadui Vladui Montvydui-Žemaičiui likimas lėmė partizanauti visą pasipriešinimo raudonajam okupantui laikotarpi. Gal jam padėjo žmogiškosios gerosios savybės, budrumas, teisingumas. Daug įtakos turėjo pačių žemaičių patriotiškumas, nuosirdumas, meilė sąžiningam, autoritetą turinčiam partizanui. Jie išsaugojo ne tik partizanų vadą, bet išaugino jo penkis mažamečius vaikus, svetimomis pavardėmis leido į kaimo mokyklą, rūpinosi sveikata.

Žemaitijos partizanų dienos, kaip ir visoje Lietuvoje, slinko tamsiose drėgnose slėptuvėse. Išlaptintų slėptuvų – bunkerų neįmanoma suskaičiuoti. Bunkeriai būdavo įrenginėjami įvairiose vietose, daugiausiai buvusiuose bulvių laikymo rūsiuose. Kai kuriose slėptuvėse partizanai ne vienyvėno, čia būdavo ruošiamas pogrindžio spauda. Štabo vadovybė pastoviai naudodavosi pora bunkeriu. Kiekvienas iš jų turėjo savo pavadinimą: „Pagėgiai“, „Šilutė“, „Žalgiris“, „Palanga“... Taktiniai saugumo sumetimais vienoje vietoje kovoja ilgai neužsibūdavo.

Paskutinis Žemaičių apygardos partizanų štabo bunkeris buvo įrengtas Varnių valsčiuje, dabartiniame Šilalės rajone, Putvinskių kaime, pas kolūkietį Joną Gečą. Gečo šeima gyveno Kubiliaus, kuris arėtėjant antrajai sovietų okupacijai pasitraukė į Vakarus, ūkyje. Si slėptuvė vadinosi „Pagėgiai“. LPKTS Šilalės filialo pirmininkė Teresė Ūksienė ir Jono Gečo sūnus Steponas Gečas pasidalijo prisiminimais apie paskutinio Žemaičių štabo bunkerio įrengimą ir jo likimą:

„1951 metų vasarą Žemaičių apygardos vadasis Vladas Montvydas paprašė mano tėvuko, kad leistų įsirengti bunkerį. Po sena klėtimi be stogo, buvusioje bulvių saugykloje, per tris naktis iškasėme 2,5 metrų aukščio, 4 metrų ilgio, 3 metrų pločio slėptuvę. Vidū iškalėme lentomis. Iš lentų padarėme gultus, stalą. 1952 metų pradžioje į slėptuvę atskelė Žemaičių apygardos štabas – vadasis Vladas Montvydas, adjutantas Bronius Alūza ir vokiečių tautybės partizanas Nicmonas, kuris klausydavo žinių vokiečių kalba ir vertė į lietuvių kalbą. Įėjimas į slėptuvę buvo iš klėties. Klėtyje prie pat slenksčio atkėlus šešias grindų lentas, pasirodydavo žemė, ja-

nukrapščius – pripilta žemės dėžė. Ją atkėlus atsidarydavo anga su kopėčiomis. Be mūsų pagalbos partizanai negalėdavo nei išeiti, nei grįžę pasislėpti. Turėdavome iškelti dėžę, grįžusius vyrus vėl užmaskuoti.

Slėptuvėje buvo spiritinis primusas, valgyti dažniausiai gamindavo vokietis Nicmonas. Kai kada partizanus pamaitindavo mano mama Apolonija Šimkutė-Gečienė. Ką nors skanesnio pagaminusi visada nešdavo partizanams. Per šventes mama suruošdavo vaisės. Kūčias, Kalėdas, Vasario 16-ąją šventėme bunkeryje. Šeimoje buvo dar du už mane jaunesni broliai Petras ir Juozas bei močiutė Michalina Šimkienė. Jie pasilikdavo namuose.

Mes parūpindavome partizanams maisto – iš ūkininkų parveždavome mėsos, bulvių, miltų. Tuomet dėdė Juozas Šimkus buvo kolūkio brigadienės. Leisdavo paimti kolūkio arklius, kuriais važiuodavome parinkti maisto. Aš buvau tik vežėjas, pas žmones eidavo partizanai.

1952 metų gruodį į bunkerį atėjo jauna mokytoja Irena Petkutė. Ji buvo nuolatinė spaudos darbuotoja. Pas žmones nesiodydavo. Naktimis Irena ir kiti partizanai į kamarą ateidavo apsiprausti. Kartais bunkerį atidarydavome ir dienos metu. Prie jėjimo į klėtį stovėjo šuns būda. Svetimų, ypač stribų, šuo neapkeitenė. Ant partizanų nelodavo, pasitikdavo linksmai šokinėdamas.

Prie mūsų namų buvo arkliųferma. Kaimynai Stasys Končius ir Jonas Kvestys, parvarę arklius, kalbėjosi su tėčiu. Tuo tarpu pasirodė partizanai, šuo ant jų neloko. Kaimynai stebėjo, pagalvojau, ar kuris mane neįskundė saugumui...

Kartą enkavedistai išskivietė mane į Varnių saugumą. Tardė 5 paras. Saugumiečiai reikalavo, kad dirbčiau jiems. Grįžęs skubėjau pas Dédę – taip vadinome Žemaitį. Žemaitissakė: „Jei tokis reikalus – gausi dirbtis. Mes tau pasakysime, ką kalbėti saugume“. Paskui kas savaitę važinėjau į Varnių saugumą. Tai buvo 1953 metų pavasaris. Tokia padėtis tėsėsi iki rugpjūčio 23-iosios, iki mano arešto.

1953 metais Vasario 16-osios proga manė, kaip Žemaičių apygardos talkininką Plieną, už nenuilstamą ir pastovų darbą Laisvės kovoje apdovanojo „Laisvės kovos kryžiaus“ medaliu. Iteikė padėkos raštą. Medalį sakė įteiks, kai nebus Lietuvoje sovietų valdžios, ja-

1953 metų rugpjūčio 23 dieną Žemaitis ir Bedalis išėjo į susitikimą. Prie Lūkšto ir Paršežerio, ties Sietuvos upeliu, laukė pasala. Išdavė žvejys Naujokas – jis pranešė Varnių enkavedistams, kad dažnai mato per Sietuvą pereinančius du partizanus. Ties Sietuvos kūlgrinda apsupti žuvo Žemaitis ir Bedalis. Po jų žūties Neringa bandė susisiekti su partizanais, likusiais laisvėje. Rūpėjo ir tėvams, ir man. Nutarėme, kad reikia pasikalbėti su buvusio partizanų ryšininko Jasiulio, suimto ir nukankinto kalėjime, sūnumi Vytautu. Mudu buvome draugai, bendraamžiai, kartu mokémės Jaunėdavos septynmetėje mokykloje. Nuėjės pas Vytautą pasiteiravau, gal žino, kaip būtų galima susisiekti su partizanais. Vytautas pažadėjo padėti. Apie namuose esantį bunkerį ir ten esančius partizanus lyg ir nesakiau. Grįžau temstant. Auštant kitam rytui mūsų sodybą apsupo...

Tai buvo 1953 metų rugpjūčio 27-oji. Sovietų kareiviai apsupo mūsų sodybą trimis žiedais. Čekistams jėjus į kambarį ir visus pakėlus, pasidarė aišku... Tikėjome, kad taip gerai užmaskuoto bunkerio nesurastas. Tačiau išdavė netikėtai čekistų surastas už dažų statinės paslėptas radio antenos galiukas. Ją ištraukė suprato, kur bunkeris. Durtuva išbadė lentas, reikalavo, kad tėvas atidarytų. Šį kartą bunkeryje slėpėsi Neringa su vokiečių tautybės partizanu Nicmonu. Atidare angą, čekistai įsakė lipti į viršų ir pasiduoti. Iškeltomis rankomis iš slėptuvės išlipovokietis. Čekistai pakartojo reikalavimą, bet tuo metu pasigirdo šūvis, kurį čekistai palydėjo dujine granata. Ilipė kareiviai iš bunkerio iškėlė peršauta galva šamonės netekusią Ireną Petkutę-Neringą. Atrėmė į tvarto sieną pasodino Ireną, pastatė mudu su téveliu bei vokiečių ir fotografavo. Po to į atvažiavusią mašiną suvertė ir išvežė į Varnius. Kitą dieną mudu su téveliu išvežė į Vilniaus saugumą. Tardė 11 mėnesių. Vilniuje įvyko Karinio tribunolo teismas. Nuteisė po 25 metus kalėjimo. Po teismo išvežė į Uralo lagerius. Tardymu metu vokiečių tautybės partizanas išdavinėjo ir kitų slėptuvų šeimininkus.

Vėliau sužinojau, kad Vytautas Jasiulis buvo MGB agentas „Tėvas“. Jis, matyt, apie mūsų pokalbių raportavo saugumui. „Apie paskutinio Žemaičių apygardos štabo likimą ir slėptuvės sunaikinimą šias žinias pateikė Jono Gečo sūnus Steponas Gečas.

Irena Petkutė leisgvė buvo nuvežta į Telšių ligoninę. Ji mirė rugpjūčio 28-sios vakare. Palaikai buvo parvežti į Varnius ir numesti prie stribyno ūkinio pastato. Tapatybę atpažinti buvo vedami pažistami ir artimieji. Tėvas, atvestas atpažinti, prašė enkavedistų, kad atiduotų palaidoti vienintelės dukters palaikus. „Neužsitaravo“, – atkrito enkavedistas. Gal todėl, kad netarnavo okupantui, spaudos žodžio bijoju siam labiau nei ginklo. Irena Petkutė turėjo neišpasakyta gamtos dovaną – poetės talentą. Jos redaguojama spauda skrido per miškus, bunkerius, per kaimus, po visą Lietuvą. Ir dabartinėmis dienomis, sueigose, iškilmingų datų minėjimuose skamba jos posmai apie mūsų tautą. Irenai buvo tik 21 metai... Pagal surašytą enkavedistų pažymą, rugpjūčio 30-iosios vakare palaikai užkasti netoli NKVD būstinės teritorijos. Šiuo metu prie NKVD teritorijos stovi nerūdijančio metalo kryžius.

Žemaičių apygardos buvę štabo globėjai, jau besiilsintys Amžinybėje, kaip ir daugelis lietuvių, rizikavo savo ir šeimos likimą. Tik tokį patriotų dėka ginkluotas pasipriešinimas išsilaike beveik dešimtmetį.

NKVD kadriniai darbuotojai, baigę šnipinėjimo ir šantažavimo mokslus, sugebėjo užverbuoti kaimo vaikiną, jų pačių nukankinto ryšininko, patroto Jasiulio sūnų ir pavadino slapyvardžiu „Tėvas“. Vytautas Jasiulis pasidarbavo ne vien išduodamas paskutinę Žemaičių apygardos štabo slėptuvę, bet šio agento slapyvardis „Tėvas“ aptinkamas ir kitose išdavycių bylose. Varnių enkavedistai tikriausiai iš agento „Tėvo“ sužinojo, kad Gečo šeima, gyvenusi Putvinskių kaime, buvo partizanų rėmėja. 1953 metų gegužę partizanų talkininkas Steponas Gečas-Plienės slapta suimtas, tardytas ir užverbuotas kaip agensas „Ažuolas“. Pasisakė Vladui Montvydui-Žemaičiui, kadyra kviečiamas į Varnių miliciją. Jis ilgai kalbėjosi su Steponu ir priėjo išvadą – jeigu Steponas būtų blogas žmogus, čia seniai būtų pasirodžiusi okupanto kariuomenė. Varnių enkavedistai Steponui Gečui buvo suorganizuoti net ekskursiją į Vilnių – pristatė LSSR Vidaus reikalų ministriui. Jis patvirtino, kad per tuos pokalbius teko apgalvoti kiekvieną žodį. Vladas Montvydas-Žemaitis žinojo, kad Steponas Gečas su MVD karininkais susitinka miškelyje. Ateina 3–4 asmenys. Žemaitis rengė planą sunaikinti į susitikimą ateinan-

čius MVD karininkus, tačiau reikėjo pagalvoti ir apie Jono Gečo šeimą.

Steponas Gečas buvo pasigyrė „geram“ draugui Vytautui Jasiuliui, kad bendrauja su Dédės sūnumi Vytautu, gyvenusiu pas Gedvilienę tame pačiame Putvinskių kaime. Vasara ganė karves pas Jušką ir Klapatauską. Varnių NKVD davė nurodymą „Tėvui“ ir „Ažuolui“ per šį šaltinį sužinoti apie tėvą ir leidžiamą spaudą. Kaip ir daugelis užverbuotų, taip ir Steponas Gečas nedirbo ir nenorėjo dirbti okupantui. Patirties turintys enkavedistai būtų atradę būdų, kaip palaužti ši Žemaitijos kaimo vaikiną. Galima daryti išvadą, kad šiuo atveju sunaikinant Žemaičių apygardos štabą pasitarnavo įvardytas „geras“ draugas.

Po paskutinės Žemaičių apygardos štabo sunaikinimo, Lietuva galutinai neteko savo pogrindinės kariuomenės. Likę pavieniai partizanai, kasdien sekami, veiklos vystyti nebegalėjo. Pagal vokiečių tautybės partizano Nicmono tardymo bylos aptiktas žinias, štabo bunkeryje rasta: Vyriausiu LLKS organų vadovybės ištatai, Statutas; 1951–1952 metų laikraščiai „Malda giroje“, „Kovojantis lietuvis“, „Prie rymančio Rūpintojėlio“; atsišaukimai „Tarnautojui“, „Mokytojau“; Žemaičių apygardos įsakymai gyventojams; lapeliai stribams, pranešimų blankai gyventojams apie įvykdytas bausmes, apdovanojimo blankai; 5 partizanų reportai; 3 kilogramai popieriaus; buhalterinė apskaita, kasos knyga, rėmėjų, ryšininkų parama ir išlaidos; medinė spausdinimo klišė; Testamentas ateinancioms kartoms (archyvuose nerastas).

Pagal įsakymą, svarbius dokumentus, laikomus bunkerio lentynoje, buvo draudžiama liesti – tai žvalgybos instrukcijos, mobilizacija karo metu, tiltų brežiniai, lauko aerodromas Rietavo rajone, artilerijos mokykla Plungėje, kariuomenė Telšiuose, kunigų ir partizanų pranešimai, cheminio ir biologinio karo tyrimai... Ta pačią dieną po apygardos vado žūties Vilniaus KGB informavo Maskvą.

Apygardos vado Vlado Montvydo-Žemaičio skirtas medalis už nenuilstamą ir pastovų darbą, talkininkaujant Laisvės kovoje, Žemaičių apygardos talkininkui Plienui liko neįteiktas ir atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Tikriausiai trukdė enkavedistų užverbavimo dokumentai...

Irena MONTVYDAITĖ-GIEDRAITIENĖ

ILSÉKITIÈS RAMYBÉJE

Genovaitė Stogytė-Banevičienė 1930–2014

Gimė Pasvalio r. Iciūnų k. 1949 m. kartu su tėvais, dviem broliais ir trimis seserimis ištremta į Irkutsko sr. Taišeto r. Sujetichos gyv. Dirbo siuvykloje. 1956 m. ištakėjo už likimo draugo Jono. 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Panevėžyje. Dirbo Buitinio gyventojų aptarnavimo kombinacie suivėja.

Palaidota Panevėžio Šilaičių kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiamė seseris Aldonė, Elzė ir artimuosis.

LPKTS Panevėžio filialas

Jadvyga Benkytė-Vitolienė 1922–2014

Gimė Kaune. 1945 m. kartu su sūnumi Viktoru ištremta į Tadžikiją, Kuibyševą. 1956 m. reabilituoti grįžo į Lietuvą. Dirbo „Spartuolio“ fabrike buhaltere. Užaugino du sūnus. Nuo 1991 m. buvo aktyvi LPKTS Kauno filialo narė.

Palaidota Eigulių kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiamė giminės, artimuosis.

LPKTS Kauno filialas

Stasys Mikalauskas 1948–1914

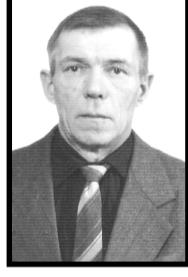

Gimė Karašilio k. Pakuojo valsč. Šiaulių apskr. ūkininkų šeimoje, auginusioje penkis vaikus. 1949 m. šeima ištremta į Irkutsko sr. Alzamajaus gyv. Vienerių metukų Stasys atsikritinumo dėka buvo paliktas pas močiutę, nors i tremiamųjų sąrašus buvo įtrauktas. 1956 m. šeima grįžo į Lietuvą. Gyveno Kuršėnuose. Stasys sukūrė šeimą, užaugino dukterį ir sūnų. Buvo LPKTS Kuršėnų filialo narys.

Nuoširdžiai užjaučiamė žmoną Onutę, dukterį, sūnų, vaikaičius ir artimus giminės.

LPKTS Kuršėnų filialas

Liudvikas Kasparavičius 1938–2014

Gimė Pakruojo r. Rozalimo sen. Meldinių k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Partizansko r. Beriozovkos k. Liudvikas tuo metu liko pas senelę. 1952 m. mirus senelė, Liudvikas buvo išvežtas į Sibirą. Dirbo įvairius miško ruošos, medienos plukdymo darbus. 1958 m. su šeima grįžo į Lietuvą. Įstojo į Bukiškių žemės ūkio mokyklos mechanizacijos skyrių. Igiės platus profilio mechanizatoriaus specialybė, 48 metus dirbo ekskavatorininku Bitaičių MTS, vėliau – Rozalimo MSV. 1964 m. susituokė su Aldona Demeikaite. Užaugino dukterį Almą ir sūnų Edmundą. Turi dvi vaikaitės. Atgimimo metais apsigyveno Pakruojo priemiestyje, Jovarų kaime. Nuoširdžiai užjaučiamė žmoną, vaikus, vaikautes, kaimynus ir artimuosis.

LPKTS Pakruojo filialas

Tremties ekspozicijoje pristatytas naujas stendas

Po kelių metų pertraukos tremties ekspozicija Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejuje pasipildė nauju stendu – „Sibiro legenda – Jonas Vytautas Koklevičius“. Stende ne tik pateikta medžiaga apie žūtbūtinę lietuvių tremtinio dvikovą su rudaja meška, bet ir pasakojama apie visos Koklevičių šeimos likimą – tévo areštą 1949 metų sausio 1 dieną ir šeimos tremtį į Tomsko sritį per garsųjį trémimą „Osen“ –

„Ruduo“, 1951 metų spalio 2–3 dienomis apėmusi visą Lietuvą. Žmonės buvo tremiami vienėms laikams be teisės kada nors grįžti į Lietuvą.

Gruodžio 14 dieną Druskininkų filialo narių susirinkimo metu stendas buvo pristatytas muziejuje, kitą dieną „Ryt“ gimnazijoje su dideliu pasisekimu pravestos dvi istorijos pamokos, kuriose dalyvavo 120 gimnazistų ir mokytojų.

Gintautas KAZLAUSKAS

Ieškomi 1944 metais Ignalinos rajono Kazitiškio seniūnijoje žuvusių partizanų artimieji

2014 metų rugsėjį Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) užsakymu Ignalinos rajono Kazitiškio seniūnijos Miškiniškių kaime archeologai ekshumavo partizaną, žuvusiu 1944 metų gruodį, palaikus.

Apie partizaną žūtį ir palaidojimą žinomi faktai.

1944 metų gruodžio 25–26 dienomis partizanų kuopa, vadovaujama Petro Sirevičiaus-Barzdos, stovyklavo Biliakiemio bažnytkaimio apylinkėse. Kuopą sudarė Utenos ir Zarasų apskričių vyrai, daugiau nei 100 žmonių. Gavę žinią, kad atvyko baudžiamasis NKVD kariuomenės dalinys, partizanai traukėsi didesnių miškų link, kur ketino išsisklaidyti į veikimo grupes ir išlaukti kariuomenės siautėjimą. Kelis kartus susisaudė su NKVD kariuomenės žvalgais. Gruodžio 28-osios į 29-osios naktį kuopa stovyklavo Tauragnų valsčiaus Kalvių kaime. Rytą kaimą pradėjo supti kariuomenė, įvyko susirėmimas. Sutarę numatomo apsistojimo vietas partizanai pasidalijo į grupes ir organizuotai traukėsi.

Spėjama, kad Kalvių kaime gyvas priešui pateko vienas iš Barzdos kuopos partizanų. Jis ištardė, kareiviai sužinojo numatomas partizanų grupių stovyklavietes.

Viena iš partizanų grupių gruodžio 29-osios vakare atėjo į tuometinio Salako valsčiaus Miškiniškių kaimą, Kazio Dijoko vienkiemį. Po valandos kaimą pasiekė NKVD kariuomenės 4-osios divizijos 137-ojo šaulių pulko 7-oji kuopa, vadovaujama kuopos vado ltn. Sidorčiaus. Turėdami duomenų apie partizanų apsi-

stojimo vietą, bet neturėdami kaimo plano, atėjo į Kazimiero Žilėno namus ir namų šeimininką privertė vesti į Kazio Dijoko sodybą.

Kilus susišaudymui užsidegė trobesiai. Bandydami išsi-veržtivienas po kito kieme krito Laisvės kovotojai, namo viduje sudegė ne mažiau nei 3 partizanai ir sodybos šeimininkas Kazimieras Dijokas. Taip pat žuvo ir partizanų rėmėjas Kazys Žilėnas (prieš tai kaninkas ir, tikėtina, įmestas į gaisravietę jau nebėgyvas).

Pagal įvairius duomenis iš viso tą dieną Kazio Dijoko sodyboje žuvo nuo 8 iki 18 Laisvės kovotojų ir du civiliai Miškiniškių kaimo gyventojai.

Žuvusių kieme ir sudegusių gaisre partizanų kūnus baudėjai palikto vete. Žuvusių artimieji pasiėmė giminaičių palaikus palaidoti. Broliai Jonas ir Povilas Kavoliukai iš Jurgiškių paimti ir 1944 metų gruodžio 31 dieną artimųjų palaidoti Naubėnų kaimo kapinėse. Povilas Gurkšys palaidotas Jakėnų kaimo senosiose kapinėse. 1945 metų sausį artimieji išsivežė Kavarsko (vardas nežinomas), kilusio iš Utenos apskrities (galbūt iš Spitrenų kaimo), palaikus. Jo palaidojimo vieta nežinoma.

Gaisravietėje liko neatpažintų žuvusiųjų palaiakai. Netoli iše žiemoje Lokio rinktinės Erškėčio kuopos partizanai vienos gyventojus paragino žuvusiuosius palaidoti, kad jų neišnešiotų žvėry. Tuomet broliai Kavaliauskai ir Balys Grassy iš Aukšttaglyno kaimo pagamino nedidelius karstelius,

o žuvusio Kazio Žilėno vaikai iš gaisravietės surankiojo apdegusius palaikus. Naktį atėjė Erškėčio kuopos partizanai iš-

Prašome atsiliepti

kasė duobę ir karstelius palaidojo bendrame kape.

Sovietmečiu kapavietėje žemė nebuvo dirbama, atkūrus nepriklausomybę – pažymėta kryželiu, vietinių gyventojų Valdo ir Jono Žilėnų prižiūrima ir lankoma. Būtent jų ir Broniaus Žilėno (mirė 2013 metais) rūpesčiu kapavietė išsaugota, tai palengvino ekshumuoti palaikus.

Turima antropologinė ir istorinė medžiaga nepakankama nustatyti žuvusiųjų tapatybes. Palaiakai smarkiai paveikti ugnes. Iš kaulų fragmentų galima spręsti, kad žuvusieji – trys vyrai, iš kurių vienas gali būti 20–25 metų, antras – 25–30 metų, trečias – 30–40 metų. Daugiau informacijos apie žuvusiuosius gali pateikti tik genetinė (DNR) ekspertizė, tačiau ir ji gali būti efektyvi tik tuo atveju, jeigu būtų galima lyginti su konkretių asmenų DNR.

Siekdamai išaiškinti šias aukas, kviečiame atsiliepti buvusių Zarasų ir Utenos apskričių gyventojus, kurių artimieji žuvvo arba dingo be žinios 1944 metų pabaigoje–1945 metų pradžioje ir kurių palaidojimo vieta nežinoma. Ypač raginame atsiliepti artimuosius, kurių dingęs arba žuvęs giminaitis nešiojo įdedamą odontologinį protezą (plokštelię).

Asmuo kontaktams – LGGRTC Genocido aukų muziejaus vyresnioji specialistė Gerda Urbanienė, tel. (8 5) 249 8155, mob. 8 680 91 353, el. p.gerda.urboniene@genocid.lt. Adresas: Aukų g. 2A, LT-01113 Vilnius.

Tikimės Jūsų pilietinio aktyvumo išaiškinant sovietinio genocido aukas.

LGGRTC informacija

Spektaklio „Ledo vaikai“ premjera

Sausio 11 dieną Lietuvos nacionalinis dramos teatras pristatys antrają 75-ojo sezono premjerą – „Ledo vaikai“. Spektaklį pagal savo tėvų – Sibiro tremtinį – atsiminimus kūrė LNDT aktorė ir režisierė Birutė Mar. Birutės Mar sukurtoje pjesės skaitymas jau buvo pristatytas lapkritį vykusiose „Naujosios dramos dienose“, tame dalyvavo ir autorės tėvai Jūratė ir Algirdas Marcinkevičiai. Spektaklyje žiūrovai išgirs asmenišką pasakoja, kuriame autentiški faktai persipina su šiuolaikinio žmogaus refleksijomis apie sunkiai suvokiamus mūsų tėvų ir sene lių išgyvenimus.

Kurdama pjesę Birutė Mar remesi ne tik tėvų atsiminius, bet ir skaitytomis knygomis, spektaklyje yra daug ištraukų iš Dalios Grinkevičiūtės knygos „Lietuviai prie Laptevų jūros“. Rinkdama medžiagą autorė ir režisierė skaitė mamos rekomenduotas knygas. „Man pačiai buvo baisus tėvų klausti apie Sibirą, aš kalbėjau atsargiai, nes tu gerbi kiekvieno žmogaus patirtį ir niekad negali žinoti, kada gali jį užgauti arba paklausti to, kas sukels skausmą. Tad taip ir su tėvais, aš iš pradžių perskaičiau jų atsiminimus, kurie išgyra surašyti įvairose knygose, o tada jau pradėjau klausinėti detailių“, – pasakojo „Ledo vaikų“ kūrėja.

„Ledo vaikai“ premjera
LNDT Mažojoje salėje – sausio 11 d. (sekmadienį) 16 val. ir sausio 13 d. (antradienį) 19 val.

2015 m. sausio 9 d.

Pro memoria

Gruodžio 26 dieną, per savo 93-iąjį gimtadienį, Amžinybėn iškeliavo Laisvės kovų dalyvė, aktyvi LPKTS Šiaulių filialo narė Elena Labuckaitė – Emilia Tolkienė.

Elena Labuckaitė gimė 1921 m. Utenoje. Nuo pat gimimo mėgo piešti. 1939–1942 m. mokėsi Tauragės mokytojų seminarijoje. Dirbo Molėtų r., Gališkių pradinėje mokykloje. Elena la-

Elena Labuckaitė-Emilia Tolkienė
1921–2014

bai mylėjo vaikus ir šie mylėjo savo jauną, darbščią ir išradinę mokytoją.

1944 m. rudenį ji pradėjo mokytojauti Utenoje. Palaikė ryšius su partizanais, rinko drabužius, vaistus, gydė sužeistuosius. Teko nuo turgaus aikštės „vogti“ nužudyti partizanų kūnus. 1945 m. gegužės 18-ają atėjo jos suimti, bet likimas ar Dievas padėjo jaunai mokytojai išvengti arešto. Jivisam laikui paliko namus. Keitė vietas,vardą ir pavardę. Gyveno tai pas gerus žmones, tai miške. Toliau padėjo partizanams, spausdino laikraštelius, juos platino, gydė sužeistuosius. 1945 m. rudenį buvo areštuota ir įkalinta Rokiškio kalėjime. Geru žmonių pamokytas apsimetė kvailele ir po neilgo kalinimo buvo išleista. 1947 m. svetimu vardu ir pavarde apsigveno Šiauliuse. Daugiau nei 60 metų tvarkė savanorių ka-

pus Senosiose (Talkšos) miestoto kapinėse.

Prasidėjus Atgimimui sudidele energija išsijungė įbuvisių tremtinių veiklą. Dalyvavo visuose renginiuose, ilgus metus stropiai raše tremtinių metraštį, buvo tarybos narė. Rūpinosi, kad savanorių kapai būtų sutvarkyti ir prižiūrimi, kad būtų atstatyti sulaužyti kryželiai. Išpildė ilgametę savyonę – piešti. Surengė kelias parodas, vieną jų – minėdama savo 85-metį – gimtojoje Utenoje. Buvo aktyvi mokytojų klubo „Šviesa“ narė.

Jai suteiktas Laisvės kovų dalyvės statusas, apdovanota daugybe padėkų ir LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“.

Kartu su dukterimis liūdime netekę nuoširdžios draugės ir bendražygės.

Užjaučiame dukteris su šeimomis ir artimuosius.

LPKTS Šiaulių filialas

Dvasinio pakylėjimo šventė

Kauno Juozo Grušo meno vidurinės mokyklos direktorė Nijolė Šimienė pabrėžė, kad arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus atvykimas į mokyklą tapo dvasinio pakylėjimo šventė

Šv. Kalėdų išvakarėse Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus Švietimo komiteto iniciatyva Juozo Grušo meno vidurinėje mokykloje apsilankė Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius. Su juo drauge atvyko ir Šventosios Dvasios bažnyčios klebonas Žydrūnas Paulauskas ir monsinjoras Lingtonas Vaičiulionis.

Aktų salėje susirinkę 9–12 klasių mokiniai ir jų mokytojai Ekselenciją sutiko nuoširdžiais plojimais. Idėmiai išsklausėme veiklios ateitininkės, tikybos mokytojos Vidos Zulonaitės parengtų mokinį dokumentinio montažo, susieto su garbingo svečio gyvenimu ir

veikla, kuriame ryškiai atspindėjo kunigystės žingsniai, pogrindinės „LKB Kronikos“ leidyba, sovietinis lageris, pasiaukojantis darbas Bažnyčios ir Lietuvos labui. Keliomis adventinėmis giesmėmis montažą pratesė mokyklos dainorėliai.

Arkivyskupas padėkojo mokiniams už pateiktus jo gyvenimo epizodus, giesmes ir labai įtaigiai pasidalijo dar kai kuriomis savo gyvenimo ir veiklos nuotrupomis, siekiant užsibrėžto tiksls – Šviesos pergalės prieš tuomet vyrausias tampos jėgas. Ta Šviesa nugalėjo, atkūrėme laisvę. Tačiau laisvės sūkuriuose turėtume neapsvaigt, o nuolat jausti pa-

reigą tobuleti, gerai mokytis, pareigą savo artimui, namams, Tėvynei. Dvasininkas pabrėžė, kad mūsų gyvenimas – tai keilias, vedantis į amžinybės Šviesą. Svarbu nepaklysti, turėti gerą kelio gairę – prasmingo gyvenimo tikslą, kurį padeda suvokti geranoriškas artėjimas prie Viešpaties veido. Artėjimas su meile, tikėjimu ir viltimi.

Kalbėjusi mokyklos direktorė Nijolė Šimienė pabrėžė, kad arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus atvykimas į mokyklą, jo pasakyti žodžiai, nuoširdus pabendravimas tapo lyg dvasinio pakylėjimo šventė. Pedagogė kvietė mokinius ne pamiršti čia girdėtų žodžių, gal ne vienam padėsiančių geriau susivokti tolimesnio gyvenimo kelio kryžkelėje.

Dėkodami mokiniai svečiu i teikė jų pačių rankomis padaryt meno kūrinėli.

Baigiantis susitikimui arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius pašventino gerai įrengtą tikybos kabinetą, įdėmė apžiūrėjo mokyklos meno galeriją, mokinį sukurtus darbus, pasidžiaugė mokyklos salitumu, mokinį dvasinio ugdymo priemonėmis.

Zigmas TAMAKAUSKAS

ILSEKITES RAMYBEJE

Birutė Baronaitė-Ruškienė
1928–1914

Gimė Marijampolės valsč. gausioje ūkininkų šeimoje. 1941 m. su tėvais, broliais ir seserimis trylikametė Birutė buvo ištremta į Altajaus kraštą, prie Laptevų jūros. Tėtis ir mama dirbo statybose. Vėliau buvo perkelti į Trofimovską. Birutė tremtyje sukūrė šeimą su tremtiniu Ruškiu, užaugino tris sūnus. I Lietuvą grįžo 1956 m. Tėviškėje apsigyventi nepriėmė, todėl apsigyveno Kuršėnų r. Micaičių k. Dirbo Micaičių kolūkyje buhalterės pavaduotoja.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų šeimas, gimines ir artimuosius.

LPKTS Kuršėnų filialas

Ona Čibiraitė-Vaišnorienė
1931–2014

Gimė Ignalinos aps. Pašiškės k. gausioje ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Komisos Permiasko sr. Vizaijaus k. Ten devyniolikmetė mergina dirbo miško ruošos darbus. Sukūrė šeimą su likimo draugu Jonu, susilaukė ir užaugino tris sūnus. Onutė buvo aktyvi LPKTS Kuršėnų filialo narė, susikūrus chorui „Tremties varpai“ ji tuo pat išliejo į jo veiklą.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų šeimas, gimines ir artimuosius.

LPKTS Kuršėnų filialas

Vytautas Vilipas
1932–2014

Gimė Pasvalio r. Joniškėlio valsč. Voldaičių k. Baigės kaimo pradinę mokyklą dirbo tėvų ūkyje. 1949 m. kartu su tėvais ištremtas į Irkutsko sr. Nižneudinsko r. Kotarbėjaus k. Kolūkyje dirbo įvairius darbus. 1958 m. grįžo į Rokiškio r. ir dirbo Panemunėlio linų fabrike, vėliau – Šiaulių geležinkelio ruože Panemunėlio stotyje kelio darbininku. Nuo 1969 m. išvyko į Rokiškį ir iki pensijos dirbo mašinų gamykloje.

Palaidotas Rokiškio Kalneliškių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Eleną, sūnų Vytautą ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Užjaučiame

Mirus Pranciškui Digriui (1930–2014), nuoširdžiai užjaučiame buvusią 1951 m. tremtinę, LPKTS Kauno filialo valdybos narę Ireną Gražiną Digrienę ir jos šeimą.

LPKTS Kauno filialas

Dėl mamytės, Didžiosios Kovos apygardos rysininkės Onutės Trakimienės-Snieguolės mirties užjaučiame sūnus Gediminą ir Kęstutį, jų šeimų narius, liūdime kartu.

Didžiosios Kovos partizanas Bernardas Arbočius-Liepsniukas ir Laimutė

Skelbimai

Sausio 15 d. (ketvirtadienį) 17 val. Istorinėje Lietuvos Respublikos Prezidentūroje Kaune (Vilniaus g. 33, Kaunas) įvyks knygos „...Pergyventų jausmų atogarsis“: partizano Balčio dievoraštis, laiškai, eilėraščiai pristatymas. Dalyvaus knygos sudarytojas Vaclovas Slivinskas, bus galima įsigyti pristatomą knygą. Maloniai kviečiame dalyvauti.

Sausio 18 d. (sekmadienį) 10 val. Kauno Šv. Mikalojaus (benediktinių) bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už mirusį žymų Lietuvos patriotą, aktyvų Lietuvos Atgimimo dalyvį, buvusį Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus tarybos narį kunigą Algimantą Keiną ir jo mirusius bendraminčius. Lietuvos Sąjūdžio Kauno taryba maloniai kviečia dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com, tremtinys@zebra.lt

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2040 egz.

Kaina
0,58 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S

Pasakojimai apie skurdą ir laimę, žiaurumą ir atjautą

2013 metais Maskvoje išleista nauja knyga – atsiminių rinkinys „1945–1953-ųjų vaikystė: o rytoj bus laimė“. Ji pasakoja apie vaikystę kartos, kuriai teko augti karo ir pirmaisiais pokario metais. Knygos pagrindą sudaro laiškai, kurių rašytojai Liudmilai Ulickajai suplaukė daugiau nei tūkstantis. Liudmila juos atrinko, suskirstė į skyrius ir kiekvienam skyriui paraše ižanginį žodį. Knygos viršelio maketą tiesiog ant rašytojos valgomomo stalo iš medžiagos skiaučių sudėliojo ir susiuvojos draugė Marija Čepaitytė (Virgilijaus Čepaičio ir Natalijos Trauberg dukte).

L. Ulickaja mano, jog šie laiškai iš praeities į ateitį – svarbus liudijimas. Sudėti kartu jie keičia požiūri į praeities įvykius, sudėlioja kitokius accentus nei tie, prie kurių žmonės buvo pripratinti. Jie parodo sovietinio mito išvirkščią pusę, mažo žmogaus, kuriam niekas nedavė pasirinkti, kurioje epochoje jis norėtų gyventi, vienintelio gyvenimo tiešą. O juk iš daugybės tos pačios kartos žmonių, skirtinguojuose atsiminimų ir susideda istorinė atmintis. Tai yra tikras istorijos vadovėlis, kurio nederėtū perrašinėti kiekvieną dešimtmjetį iš naujo.

Rašytojai atrodo svarbu, kad šis liudijimas apie anuometinę tikrovę, o kartu – ir apie sovietų valdžios neišpasakyta

žiaurumą našlaičių, senukų, karo invalidų ir kitų atžvilgiu pasiekė dabartinį jaunimą, kuris gyvena jau visiškai kitje terpėje. „Jeji jaunoji karta nepajus šio baimės, niekšybės, žmogiškojo orumo pažeminiimo skonio, vėl paklius į tą pačią vietą, iš kurios mes išejomė“, mano L. Ulickaja. Beje, abu jos seneliai tais nelemtais laikais taip pat buvo represuoti, kalėjo lageriuose.

Viename interviu knygos sudarytoja pabrėžė, jog nepaisant anuomet paplitusio įsitikinimo, kad pasibaigus karui viskas turėtų pasikeisti ir prasidėti lengvesnis gyvenimas, 1945–1953 metams apibūdinti tinka tas pats žodis, kaip ir anksstyvesniams Stalino valdymo laikotarpiui – ketvirtajam dešimtmeciumi – baimė. Taip pavadinės ir vienas knygos skyrių –

„Apie baimę“. Kiti skyriai tatum turėtų byloti apie kasdienius malonius įpročius („Valgydavome...“, „Prausdavomės...“, „Rengdavomės...“), tačiau ir jie atskleidžia ypač skurdžias pragyvenimo sąlygas, 1947 metais kilus eilinjbadā ir kitas praeities šméklos.

Iš keliolikos skyrių vienas pavadintas „Karo belaisviai, kaliniai, išlaisvintieji“. Tiesa, jame daugiausia apie vokiečius karo belaisvius, su kuriais vietiniams vaikams ir jaunimui tek davos susidurti miestuose, taip pat apie rūmunus, japonus bei represuotus SSRS piliečius.

Ilgiau pavartę knygą rastume ši bei tą, kas bent šiek tiek susišauktų su mūsų buvusių tremtinių patirtimi, tik regima „iš kitos pusės“. Pavyzdžiu, Anos Levinos pasakojimas „Kita!“ – apie ją, mažą mergaitę, kuriai Omske tėvas – teismo medikas – samdo vis naują auklę, o tarp jų įsimaišo ir kaimo merginų, siekiančių gauti pasą, ir tremtinių, ir ukrainiečių, ir totorių...

Klaros Pavlovnos pasakojimas „Mano svajonė – būti artiste...“ – apie sovietų vaikų namų siaubą. Jos tėvas buvo represuotas, motina sirgo tuberkulioze ir 1938 metais atidavė ją su broliuku į vaikų namus. Cia ir prasidėjo nuolatinis badas, pasityčiojimai, šunvotės... Svaigdavo galva, alpdavo, netycia šlapindavosi... Tuos, ku-

rie naktį pridarydavo į lovą, bausdavo – mušdavo, suvyniodavo į čiužinį ir pakabindavo žemyn galva, kad ant jos tekėtų šlapimas. Kartą vaikai slapta nubėgo į kolūkio žirnių lauką, ir jų prisivalgė. Už bausmę brolis buvo paguldytas į griovį ir siekiant išauginti virš jo pravažiavo ratiniu traktoriu. Pralaikyti uždaryti tualete jie paryčiui iš jo pabėgo per langeļį. Bėgo miškais, kol vėl buvo sugauti. Vėliau mergaitę pasiėmė ir į Vorkutą išsiivežė teta, politinių kalinių lagerius aprūpinančios bazės vedėja. Už tai, kad mažametė išbėgdavo į teatro repeticijas, ją žiauriai mušdavo. Bet baisiausias jai įsiminės dalykas – kaip ankstiryta, apie penktą-šeštąvalandą, palei jos langą liesi ir apskurė kaliniai būdavo varomi į šachtas – žiemą vasarą, bet kokiu oru. Grandinės ant jų kojų taip trinkėdavo ir žvangėdavo, kad užmigtijau būdavo nebejmanoma.

Skaitydami Elenos Fuksis pasakojimą „Kinas atvažiavo!“ galime susimąstyti apie griaunamą propagandos įtaką. Filme „Ji gina Tėvynę“, pastatyame 1943 metais, rodoma scena, kaip vokietis atima iš motinos vaiką ir pervažiuoja tanko viškrais. Kino salėje ai di riksmas ir verksmas. Filmo pabaigoje jau ta pati motina važiuoja sovietų tanku ir pamaciusi tą patį savo vaiko žudiką, ji pervažiuoja. Salėje publiką šeista, žmonės pašoka iš vietų,

mojuoja kumščiais ir šaukia: „Taip tau ir reikia, faisti gyvulį! Dvesk kaip šuo!“ Tiesa, istorinė realybė, kaip žinome, buvo kitokia – panašios neapykantos propagandos apsauginių sovietų kariai triaškė tankais pabėgelių vilkstines ties Stalu-pėnais, Nemerkiemiu, Alenšteinu ir kitur...

Vienas liūdniausiu – Antoninos Kuchtinos pasakojimas „Žeminė“. Būdama maža mergaitė, Antonina su tévais gyveno Krasnojarsko krašto Bogotolo mieste, naujai paskirtame sklype. Kai jai buvo maždaug šešeri metukai, kitoje, dar neuzstatytoje gatvės pusėje tarsi netikėtai išdygo žeminė. Iš jos tą žiemą ruseno nedidelis dūmelis. Vienąkart mama įpyle Antoninai pieno, suvynijo galbalą lašinių, nuvedė prie žemės ir pasakė, jog nunešusi maistą, galės pažaisti su ten gyvenančia tokia pačia mergaite. Nugalėjusi baimę, ji nusileido į vidų. Pasirodo, ten, prieblandoje ir drėgmėje gyveno kalmukų šeima su liesute, ligota mergaite. Grįžusi Antonina iš gailesčio verkė, nesuprasdama, kaip galima gyventi tokiose sąlygose, ir vis klausinėjo mamos, ar jiems niekada neteks gyventi žeminėje. Daugiau jos pas kalmukų tremtinius neleido, tačiau pro langą jistebėdavo, kaip tarpvėpūtinį kylanėdidelis dūmelis. Kol artėjant pavasariui jis pradingo...

Rokas SINKEVIČIUS

Partizanų žūties minėjimas Punske

Gruodžio 13 dieną įvyko Lietuvos partizanų Jurgio Krikščiūno-Rimydo ir Vytauto Prabulio-Žaibo žūties 65-ųjų metinių minėjimas. Partizanų atminimui atidengtas ir pašventintas atminimo ženklias žūties vietoje Šlynakiemyje, Punsko valsčiuje. Žymenį pastatė Kauno technologijos universiteto žygeivių klubas „Ažuolas“ ir Punsko lietuvių.

Vėliau Punsko valsčiaus saleje vykusioje tarptautinėje is-

torijos paveldo konferencijoje bei metraščio „Terra Jatwezenorum“ (Jotvingių kraštas) 6 tomo pristatyyme punskietis Sigitas Birgelis pateikė pranešimą „Lietuvos partizanų Jurgio Krikščiūno-Rimydo ir Vytauto Prabulio-Žaibo žuvimo klausimu“.

Alytiškis Gintaras Lučinskas perskaitė pranešimą „Antisovietinis pasipriešinimas Dzūkijoje 1940–1941 metais“, gausiai iliustruotą vaizdi-

ne medžiaga.

Kitą dieną Punsko Šv. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčioje buvo atnaujotas šv. Mišios už žuvusius Lietuvos partizanus Jurgi Krikščiūnų ir Vytautą Prabulį.

Lietuvos partizanai Lenkijos teritorijoje veikė nuo 1945 metų pavasario iki 1954 metų rudens. Punsko ir Seinų kraštai nebuvė pati tinkamiausia vieta konspiracijai. Lietuvių apgyvendintas plotas traukė lenkų saugumo ir sovietų MGB grupių dėmesį. Sovietai, norėdami perimti partizanų ryšius su Vakarais, akylių sekė čia veikusį lietuvių pogrindį.

Antrojo pasaulinio karo frontui praužus, į Lenkijos teritoriją per dar menkai saugomą sieną atvykdavo nemažai pasienio lietuvių. Bėgdami nuo giminajame krašte sovietų taimokų represijų ar tarnybos Raudonojoje armijoje, jie slapsėsi Punsko ir Seinų krašte.

1946 metų rugpjūčio 12–13 dienomis Lenkijos sienų apsaugos kariuomenė surengė „miškų valymo“ operaciją ir

jos metu suėmė daug Seinijoje besislapstančių Lietuvos vyry.

Lietuvoje sukūrus Tauro ir Dainavos apygardas, partizanų vadovybė pasiuntė būrių partizanų, kurie turėjo užmegztį ryšius su vėlesniuose lietuviuose ir lenkų pogrindžiu. 1946 metais ryšiams su Vakarais palaikyti ir perėjimams rengti Lenkijos pasienyje „dislokuota“ per 20 partizanų. Lietuvos partizanai remė ir jie padėjo vėlesniuose lietuviuose – partizanų ryšininkai: Teklė Pauliukonytė, Veronika Judickaitė, Pijus Paznėkas, Pijus Remindavičius ir kiti.

1947 metų pavasarij Tauro ir Dainavos partizanų vadovybė, matydama, kad jos gretoje yra išdavikų, pasiuntė Juozą

Lukšą-Skirmantą ir Jurgį Krikščiūną-Rimydydą į Lenkiją, kad informuotų Vakarus apie susiklosčiusią padėtį.

Dainavos apygardos štabo Ryšių ir informacijos skyriaus viršininkas Jurgis Krikščiūnas-Rimydas pro „geležinę uždangą“ paskutinį kartą praveržė 1949 metų pavasarį. Tuomet jis buvo sužeistas, todėl pasiliuko Lenkijoje ilgesniu laiku.

Jurgis Krikščiūnas-Rimydas žuvo 1949 metų gruodžio 15 dieną Šlynakiemyje įrengtoje slėptuvėje. Kartu su vėlesniuose lietuviuose ir jo adjutantas Vytautas Prabulis-Žaibas.

Gintaras LUČINSKAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paškambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,36 Eur,

3 mėn. – 7,09 Eur.